

Kečuismy ve španělštině a dalších jazycích

Jak už tomu tak bývá, dva jazyky, které jsou spolu v úzkém kontaktu po delší časový úsek, se nevyhnutelně začnou vzájemně ovlivňovat. Z domácího prostředí nám není neznámý např. vliv němčiny na češtinu. Španělský a kečuánský jazyk jsou v kontaktu již pět století a není proto překvapením, že v sobě zanechaly stopy. Tento vliv byl nepochybně obousměrný, ale my se zaměříme na prvky, které přešly z kečujštiny do španělštiny andské případně doputovaly až do španělštiny evropské a projevíly se i v ostatních jazycích, například i v češtině.

Co se týče jazykových oblastí, ve kterých kečuua na španělštinu zapůsobila, podíváme se hlavně na lexikum a v omezené míře i na morfologii a syntax.

Morfologické kečuismy ve španělštině

Jedná se o kečuismy, které se do evropské španělštiny nedostaly a jsou charakteristické pro španělštinu andské oblasti, např.:

sufixy -cha a -lla mají v kečuánštině význam zdrobňování, ale také vyjádření zdvořilosti a stejné využití mají i ve španělštině

Juan → Juancha (ve španělštině vypadá jako femininum) → Juancho (kečuánský sufix + španělská koncovka maskulina)

Kromě toho, že byl do španělštiny přejatý kečuánský morfologický prvek, došlo ale ještě k další změně: stejný význam (tedy vyjádření zdvořilosti) začaly nabírat i zdrobňující sufixy původu španělského.

Lexikální kečuismy ve španělštině respektive dalších jazycích

Vzhledem k podmínkám, za jakých došlo k prvnímu kontaktu španělsky a kečuánsky hovořících, je jasné, že přejatými lexikálními prostředky byly hlavně názvy Evropanům neznámé fauny a flory, případně toponyma a později přibyla slova každodenní mluvy.

Kečuánské slovo	Španělské slovo	Význam	Další jazyky, které slovo převzaly
kuntur	cóndor	kondor	Čeština, angličtina, francouzština, italština a další
puma	puma	puma (kočkovitá šelma)	Čj, Aj, Nj atd.
wisk'acha	vizcacha/viscacha	viskača (hlodavec)	Čj, Aj
allpaqa	alpaka	alpaka (kopytník)	Čj, Aj, Ij, Rj
llama	llama	lama	Čj, AJ, Ij, Fj, Rj..
papa	papa	brambory	
purutu	poroto	fazole	
kuka	coca	koka	Čj, Aj, Fj, Nj..
ch'arki	charquí	sušené maso	Aj (jerky), portugalština (charque)
Wawa	guagua	kojenec	

nanay (bolet)	nana	dětský citoslovce bolesti	
China	china	žena (hlavně o mesticích a indiánkách)	
Mati	mate	maté (původně název pro baňatou nádobu z tykve, pak pro přípravu nápoje i směs bylin, z nichž se připravuje)	Aj..

V tabulce samozřejmě nacházíme jenom zlomek slov, která pronikla z kečujštiny do španělštiny, nicméně je pro nás většina z nich zajímavá tím, že pronikla až do evropského kontextu. Ostatní slova, například kečuánské citoslovce (achacháw, atataw, aňaňaw atd.) se používají především ve španělštině andské oblasti.

Syntaktické kečuismy ve španělštině

I v této jazykové oblasti, podobně jako v morfologii, nenajdeme hlubší dopad na evropskou španělštinu, ale pro zajímavost si můžeme uvést několik příkladů ze španělštiny andské.

Není zde například neobvyklé klást sloveso nakonec výpovědi nebo stavět konstrukce jako „de mi padre su casa“ (mého otce jeho dům), což odpovídá kečuánské konstrukci „taytaypa wasin“.

Dále se například sufix -sqa překládá do španělštiny jako plusquamperfektum, ale ve skutečnosti vyjadřuje děj, nad kterým mluvčí neměl kontrolu, nebo který ho překvapil. Tento význam se tak nabalil na španělské sloveso v plusquamperfektu, a tak věta „Su cartera había estado llena de dolares“ znamená, že plnost jeho peněženky předcházela jinému ději, ale že mluvčího překvapila.

Jistě by bylo možné najít desítky dalších příkladů ze všech tří jazykových oblastí, nicméně my zde krátkou exkurzi do kečuismů ve španělštině a dalších jazycích ukončíme.

Zdroje:

Quechua.org.uk, Cit. 2.1.2011, poslední aktualizace 21.3.2006, <http://www.quechua.org.uk/>

Quechuisms en el idioma español, cit. 2.1.2011, poslední aktualizace 28.12.2010, http://es.wikipedia.org/wiki/Anexo:Quechuisms_en_el_idioma_espa%C3%B1ol

Poznámky z předmětu Úvod do kečujštiny, Středisko ibero-amerických studií, FF UK, 2010, vyučující: Mgr. Vlastimil Rataj